

HEMVÄRNEN

Av överste GUSTAF PETRI, Stockholm

DÅ MAN talar om faran från luften menar man i de flesta fall riskerna för beskjutning och bombfällning mot mål på marken. Hittills ha också åtgärderna för hemortsförsvaret främst tagit sikte härpå. Luftvärnet skall sålunda genom beskjutning av flygplanen förhindra eller försvåra deras verksamhet och det passiva luftskyddet skall genom allehanda åtgärder lämna civilbefolkningen allt skydd, som är möjligt, därest luftangrepp kommer till stånd.

På senaste tid har man hos oss emellertid, särskilt med erfarenheterna från Finland och Norge för ögonen, allt mer börjat uppmärksamma det hot mot hemorten, som fallskärmstrupper och från flygplan direkt landsatta trupper innebära, liksom också faran för sabotage. Det kan vara onödigt att här närmare beröra dessa risker och faror; major Arvid Eriksson har i radioföredrag och sin ypperliga lilla skrift »Spioner, sabotörer, panikmakare» på ett suggestivt sätt åskådliggjort detta frontavsnitt av ett modernt krig.

Under det att en väl förberedd organisation redan finnes tillgänglig för luftförsvaret i tidigare bemärkelse, sakna vi hittills någon sådan, då det gäller mötandet av luftlandsatta styrkor. Denna brist är det, som nu skall fyllas genom det under uppsättning varande hemvärnet.

Det har icke utan fog gjorts gällande att hemortens skydd borde ordnas enhetligt och icke som nu blir fallet uppdelas på olika organisationer. Svårigheterna att organisatoriskt samordna de vitt skilda verksamhetsfält det här är fråga om ha emellertid ansetts så betydande, att man med hänsyn till den korta tid, som nu står till förfogande, avstått från försöket.

Det uppdrag, Kungl. Maj:t för någon tid sedan givit chefen för armén rörande skyndsamt förberedande av uppsättandet av en hemvärnsorganisation, begränsar också hemvärnets uppgift främst

till bekämpandet av från luftfarkoster genom fallskärmshopp eller på annat sätt landsatta fiender. Verksamheten skall även omfatta oskadliggörandet av sabotörer av vad slag de må vara samt betjäandet i viss utsträckning av luftvärnspjäser, som ej kräva permanent eldberedskap. Uppgifterna äro alltså av sådan art att de måste lösas genom strid, enskilt eller i militära förband.

Hemvärnets rekrytering, såväl beträffande menige man som befälet, skall ske på frivillighetens grund. Hemvärnet kommer alltså att bestå av militärt organiserade frivilliga grupper, i krig avsedda för särskilda stridsuppgifter.

Däriigenom kommer hemvärnet att principiellt skilja sig från de frivilliga skytte- och landstormsorganisationerna, vilkas verksamhet uteslutande rör sig på utbildningens område och icke omfattar några stridsuppgifter i krig. Ett organisatoriskt samordnande av hemvärnet med skytte- och landstormsorganisationerna synes otvivelaktigt ligga nära till hands och har också från flera håll påyrkats. Emellertid är denna fråga av så vittomfattande natur, att även den för närvarande måste skjutas på framtiden. Detta utesluter emellertid icke att hemvärnet, såväl beträffande rekrytering som utbildning, kommer att intimt samarbeta med såväl skytte- som landstormsförbunden.

De åtgärder, som i avvaktan på den i dagarna avlämnade propositionens behandling i riksdagen anbefallts, äro främst förberedandet av hemvärnets rekrytering och av organisationens utformning.

Arméchefen har sålunda hemställt till överståthållarämbetet och länsstyrelserna att dessa myndigheter ville uppmana kommunerna i städerna och på landet att omedelbart igångsätta registrering av de personer, som anmäla sig som hemvärnsmän. Genom tidningar och radio samt massvis distribuerade cirkulär har en omfattande propaganda lagts upp.

Stadsförbundet och landskommunernas förbund, de redan befintliga frivilliga försvarsorganisationerna, arbetsgivareföreningen och landsorganisationen, de fyra stora politiska ungdomsorganisationerna och andra sammanslutningar medverka aktivt på olika vägar till stimulerande av anmälningarna. Det förefinnes också anledning antaga att anslutningen skall bli stor.

För det lämpliga urvalet svara vederbörliga kommunala myndigheter, som i sinom tid befordra inkomna anmälningar med påtecknat yttrande till vederbörande militära myndigheter. Hem-

värnsman skall vara laglydig och känd för medborgarsinne samt icke vara krigstjänstskyldig i linje eller landstorm.

Med utgångspunkt från antalet anmälningar och de blivande hemvärnsmännens bostadsorter verkställer sedan vederbörande inskrivningsbefälhavare (infanteriregementschef) förslag till hemvärnsområdesindelningen, varvid i regel en eller ett par kommuner torde komma att bilda ett hemvärnsområde. Hemvärnsmännen inom varje område indelas därefter i grupper om i regel 12—15 man. Grupperna sammanföras så till plutoner och där så blir lämpligt plutonerna till hemvärnskompanier.

Så snart ske kan utses hemvärnsbefälet. Detta uttages i första hand bland de hemvärnsmän, som tidigare åtnjutit militär utbildning. Det är utan vidare klart, att befälsuttagningen kommer att få avgörande betydelse för hemvärnets användbarhet och fortsatta utveckling. Samtidigt som befälhavaren måste äga goda militära kvalifikationer och ledareförmåga, måste han åtnjuta hemvärnsmännens odelade förtroende. Det gäller särskilt för en inskrivningsbefälhavare att vid uttagningen på lämpligt sätt, t. ex. genom samråd med de kommunala myndigheterna, försäkra sig härom.

För samordnandet av hemvärnets utbildning och verksamhet i krig sammanföras ett antal hemvärnsområden till en hemvärnskrets. Kretsbefälhavarna utses i första hand bland f. d. aktiva officerare eller f. d. landstormsofficerare och f. d. underofficerare.

Hemvärnets beväpning och övriga utrustning måste snarast tillhandahållas. Viktigt är att automatvapen i viss utsträckning kunde utdelas. Uniformer torde komma att utgöras av överdragsdräkt och mössa försedda med hemvärnsmärken.

Så snart ske kan efter genomförd organisation skall hemvärnets övningar begynna. Därvid planeras vissa centrala befälskurser, varjämte brevskolans medverkan påräknas. Men viktigt är att hemvärnsmännen själva omedelbart på eget initiativ genom skytte- och landstormsorganisationerna igångsätta sin utbildning främst i skjutning men även i fältspport.

Hemvärnets verksamhet i krig kan förutses i stort sett bliva följande. För lösandet av hemvärnets uppgifter i krig kräves icke någon permanent tjänstgöring. Endast då fientliga flyglandningsföretag förestå träder hemvärnet i funktion som militär organisation. Dessemellan sköta hemvärnsmännen sina civila befattningar. Möjligheten till snabb utryckning till tjänstgöring och snabb för-

flyttning till hotade orter måste samtidigt utöva inflytande på hemvärnets organisatoriska utrustning, utbildning och verksamhetssätt.

Hemvärnsförbanden måste sålunda ha en starkt decentraliserad indelning. Gruppen, som utgör den lägsta enheten, måste snabbt kunna samlas. Alarmeringen måste vara väl förberedd och beväpning samt övrig utrustning nära till hands.

Varje hemvärnsman skall, liksom soldaten i den schweiziska milisarmén, ha sitt vapen hemma hos sig. Han måste själv sörja för sitt underhåll under bortvaron från hemmet och sålunda ha matsäck för en eller ett par dagar lätt tillgänglig. Slutligen måste transportmedel, helst bilar, finnas i beredskap. Då det gäller uppspårandet av fiender kunna väl dresserade patrullhundar göra stor nytta.

Om fienden uppträder i svaga avdelningar, bör han anfallas och oskadliggöras. Större styrkor böra uppehållas till dess tillkallade förstärkningar hinna fram. Hemvärnet kan alltså uppträda antingen i enskilda grupper eller i högre förband, plutoner och kompanier. Då det är fråga om mera omfattande fientliga luftlandsättningsföretag, blir det tillkallade linje- eller landstormsförband, som fullfölja striden.

Bland hemvärnets uppgifter förutsättes också i vissa fall betjäning av luftvärnspjäser, som ej kräva ständig eldberedskap. Sådan verksamhet synes kunna förekomma, då enskilda industrieföretag eller kommuner anskaffa luftvärnspjäser av mindre kaliber, för vilkas betjänande särskilda serviser ur landstormen ej anses nödvändig. De hemvärnsmän, som finna användning i sådan tjänstgöring, måste givetvis erhålla därför avpassad utbildning och ha sitt dagliga arbete förlagt till pjäsplatsernas omedelbara närhet.

Otvivelaktigt äro de uppgifter, som åvila det blivande hemvärnets, maktpåliggande. Det har också ifrågasatts, om dessa uppgifter icke borde anförtros fastare organiserade förband till exempel ur landstormen. Emellertid erbjuder en organisation på frivillighetens grund säkerligen så stora fördelar, att någon tvekan knappast kan ifrågakomma. Sålunda frigör hemvärnets, som ju helt rekryteras av personal utanför den reguljära armén, betydande delar av densamma, som eljest skulle bindas för hemvärnsuppgifterna. Men den främsta fördelen med den frivilliga

organisationen är dess betydelse för försvarsviljans vidmakthållande och stärkande. Rätt utnyttjad och utvecklad kan säkerligen hemvärnsverksamheten få motsvarande betydelse för rikets försvarskraft som skyddskårsorganisationen har i Finland. Kännare av den finska försvarsorganisationen förklara enstämmigt att det finska folkets enastående försvarskraft under det senaste kriget i stor utsträckning är att tillskriva skyddskårens verksamhet.

Grundförutsättningen för att den blivande hemvärnsorganisationen skall få motsvarande effektivitet är att den från början fast förankras i folkets förtroende samt att dess förband få sådan utrustning och utbildning att deras värde blir det eftersträfvade. Rekrytering av hemvärnsmän och hemvärnsbefäl måste därför ske med den yttersta omsorg.

Den frivilliga krigstjänstgöringen till hembygdens försvar är ett uttryck för urgammal svensk demokratisk uppfattning. Medborgerliga rättigheter motsvaras av självklara plikter för det allmännas väl. Ingen kan undgå att vid studerandet av hemvärnsorganisationens uppbyggnad erinra sig hur våra förfäder tryggade hem och härd. Varje man hade sitt vapen till hands i stugan; personlig träning och färdighet i vapnets bruk skaffade han sig själv genom trägen övning. Då det gällde försvar mot rikets fiender tog han vapnet från väggen och iordningställde utrustning och proviant samt inställde sig på överenskommen samlingsplats. Efter väl förrättat värv återvände han till sin fredliga sysselsättning, där han förblev tills ny kallelse kom.

Hemvärnsidén är alltså icke någon nyhet i svenskt samfundsliv. Nu liksom i gångna tider är den ett starkt och oförtydligt uttryck för det svenska folkets vilja att bevara sin frihet och sitt oberoende.